

MILJØMINISTERIET

Skov- og Naturstyrelsen

Den Særlige Vand og Naturindsats

Miljømilliarden

Politisk aftale mellem
Venstre, Det Konservativ Folkeparti og Dansk Folkeparti
af 3. november 2006

Titel:

**Den Særlige Vand og Naturindsats
– Miljømilliarden**

Politisk aftale mellem Venstre, Det Konservative Folkeparti og Dansk Folkeparti
af 3. november 2006

Udgivet af:

Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen 2008

Redaktion:

Olaf G. Christiani, Skov- og Naturstyrelsen

Grafisk tilrettelæggelse:

Page Leroy-Cruce

Tryk:

Schultz Grafisk

Oplag:

4.000

ISBN:

978-87-7279-832-5

Forside: Kastbjerg Ådal

Alle andre fotos er SNS undtagen Gamborg Fjord side 19: Jan Kofoed Winther

Publikationen kan fås ved henvendelse til:

Miljøministeriets Informationscenter

Strandgade 29

1401 København K

Telefon: 7012 0211

Mail: info@mim.dk

Yderligere oplysninger findes på www.skovognatur.dk/Vand/Naturprojekter/vandognatur

Publikationen kan ses på www.skovognatur.dk

Den Særlige Vand og Naturindsats

Miljømilliarden

Politisk aftale mellem
Venstre, Det Konservative Folkeparti og Dansk Folkeparti
af 3. november 2006

Forord

For at bidrage til at danske naturværdier bevares for eftertiden har regeringspartierne Venstre og Det Konservative Folkeparti indgået aftale med Dansk Folkeparti om at afsætte 558 mio. kr. i perioden 2007 – 2009 til en forstærket vand- og naturindsats.

Indsatsen vil levere et væsentligt bidrag til gennemførelsen af EUs vandrammedirektiv og Natura 2000-direktiverne. Herudover vil indsatsen også give generelle forbedringer af den biologiske mangfoldighed. En god natur og et godt miljø er vigtig for befolkningens velfærd og derfor suppleres indsatsen også med tiltag til at sikre mulighederne for naturoplevelser i de projekter, der gennemføres af Skov- og Naturstyrelsen.

For at sikre en synergi er projektindsatsen koncentreret i 11 geografiske indsatsområder. Der arbejdes på til sammen ca. 45 projekter i disse områder.

Projekterne vil føre til en samlet reduktion af udledning af næringsstoffer til vandmiljøet på ca. 600 ton nitrat og 12 ton fosfat om året. De fysiske forhold vil blive væsentligt forbedret i 33 vandløbsområder. Der vil komme en direkte eller indirekte effekt på bevaringsstatus i Natura 2000-områder fra 40 af projekterne. Tillige vil der blive skabt ca. 2300 ha ny natur og mulighederne for naturoplevelser vil blive forbedret i 38 af projektområderne.

Vi er således kommet godt i gang med forbedringer for naturen og vandmiljøet. Forbedringer der forsætter med gennemførelsen af de kommende vand- og naturplaner. Det bliver en stor opgave. Erfaringen fra den igangværende indsats viser, at et samarbejde mellem statslige institutioner, kommunerne, erhvervsliv og borgere kan bringe os langt.

Troels Lund Poulsen
Miljøminister

De 11 geografiske indsatsområder

De ca. 45 projekter i indsatsområderne omfatter genopretning af vådområder i ådale, vandløbsrestaurering, etablering af våde enge, udtagning af landbrugsjord, skovrejsning og etablering af friluftsfaciliteter. Projektternes tilblivelse og deres indhold og effekter er nærmere beskrevet på de følgende sider.

Opstart og gennemførelse af naturforvaltningsprojekter

Før igangsættelse af projektindsatsen har Skov- og Naturstyrelsen i hvert af de 11 geografiske indsatsområder været i dialog med alle vigtige lokale interessenter om projektmulighederne. Dialogen har først og fremmest omfattet kommunerne, men har også inddraget de berørte erhverv, der især er repræsenteret ved landboforeninger. Lokale bruger-, natur og fritidsinteresser har været repræsenteret ved foreninger som Friluftsrådet, Danmarks Jægerforbund, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening, lystfiskerorganisationer m.fl..

Dialogen har formet sig forskelligt i indsatsområderne, men bl.a. i området ved Isefjorden har Skov- og Naturstyrelsen anvendt en model for samarbejdet, hvor man i et tæt samarbejde med kommunerne og med en følgegruppe af lokale interessenter har gennemgået en lang række idéer til projekter. Nogle af disse ideer er herefter blevet mere grundigt undersøgt, hvorefter der er blevet foretaget en udvælgelse af projektemner, som Skov- og Naturstyrelsen nu forsøger at gennemføre.

Vand- og naturprojekter er ofte vanskelige at gennemføre. Bl.a. fordi der er mange forhold, der skal afklares på forhånd. Det gælder f.eks. tekniske og ejendomsræssige forhold samt behovet for nødvendige godkendelser. Gennemførelsen af et projekt sker ofte på privatejede arealer så Skov- og Naturstyrelsen er derfor løbende i dialog med lodsejere og andre berørte.

Feerup Sø, Kolding

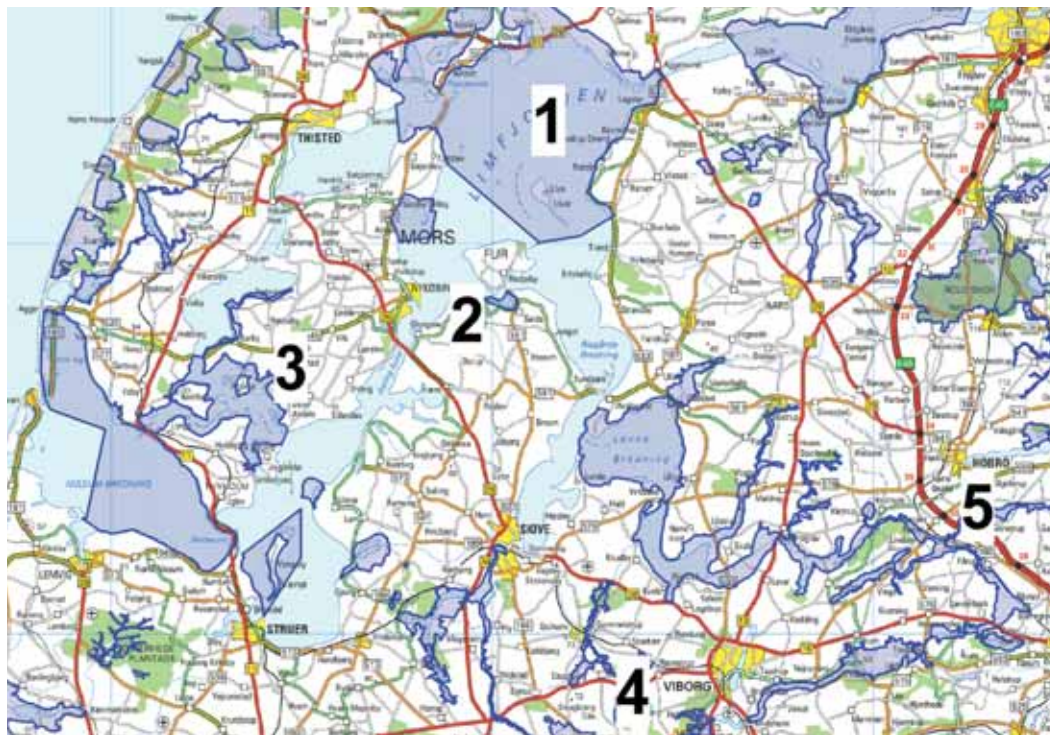

Væsentligste faser i et vand- eller naturprojekt:

Fase	Indhold
Idefase	Projektet skitseres og drøftes med kommuner og andre interessenter
Forundersøgelse	Tekniske og ejendomsmæssige forundersøgelser udføres
Dialog	Projektet og dets konsekvenser drøftes med lodsejere og andre
Erhvervelse/erstatning	Aftaler om erhvervelser og erstatninger etableres; ved større projekter gennemføres jordfordelingssag evt. i flere tempi.
Detailprojektering	Den endelige udformning af projektet fastlægges og beskrives detaljeret
Myndighedsbehandling	Projektet screenes mhp. gennemførelse af en såkaldt VVM-procedure. Der sker myndighedsbehandling efter vandløbs-, naturbeskyttelses- og planlovgivning mv. Eventuelle klager behandles i ankesystemet.
Anlæg	Efter udbud af anlægsopgaver kan disse gennemføres ved valgt entreprenør.

Den Centrale Limfjord

Limfjordens lavvandede vige og bugter danner grundlag for et rigt dyre- og planteliv, men der er problemer med vandmiljøet i området.

Projekt	Projekttype	Kvælstof, t N/år	Fosfor, kg P/år	Vandløbs forbedring	Natura 2000 forbedring	Ny Natur (ha)	Friluftsliv
1 Etablering af stenrev	Forundersøgelse af muligheder	–	–	–	–	–	–
2 Grynderup Sø	Sø/våde enge	84	296		(Ja)	312	Stier mm
3 Thissing Vig	Våde enge	22	238		Ja	88	Bedre adgang
4 Rosborg Sø	Naturgenopretning				Ja		Bedre adgang
5 Kongsvad Mølle Dambrug	Fjernelse af spærring	4	380		Ja	2,5	Lystfiskeri

Tissing Vig

Gudenådalen/Randers Fjord

Gudenåen er Danmarks længste å, der afvander store dele af det centrale Østjylland og udmunder i Randers Fjord tæt ved marine Natura-2000 områder.

Projekt	Projekttype	Kvælstof, t N/år	Fosfor, kg P/år	Vandløbs forbedring	Natura 2000 forbedring	Ny Natur (ha)	Friluftsliv
1 Vilholt Mølle	Fjernelse af spærring			Ja	Ja		Kanopassage mm.
2 Anebjerg v. Skanderborg	Skovrejsning	5				80	Stier mm.
3 Haslund – Værum Enge	Våde enge	78	+		(Ja)	210	
4 Uldum Kær	Våde enge	5	+	Ja	Ja	10	Stier mm.

Vilholt Mølle

Mariager Fjord

Mariager Fjord er en af landets mest sårbare fjorde, med en lavvandet tærskel og en dyb inderfjord. Ådalene til fjorden rummer store naturværdier.

Projekt	Projekttype	Kvælstof, t N/år	Fosfor, kg P/år	Vandløbs forbedring	Natura 2000 forbedring	Ny Natur (ha)	Friluftsliv
1 Kastbjerg Ådal	Ådalsprojekt Fjernelse af spærring/natur- genopretning	15	+	Ja	Ja	40	Stier mm
2 Villestrup Ådal		16	117 0	Ja	Ja	15	Stier mm + Lystfiskeri

Villestrup Å

Nissum Fjord, Store- og Lilleåen

Nissum Fjord, Storå og Lilleå er vigtige vestjyske naturområder, hvor vandløbsrestaurering og etablering af våde enge forbedrer natur- og miljøtilstanden.

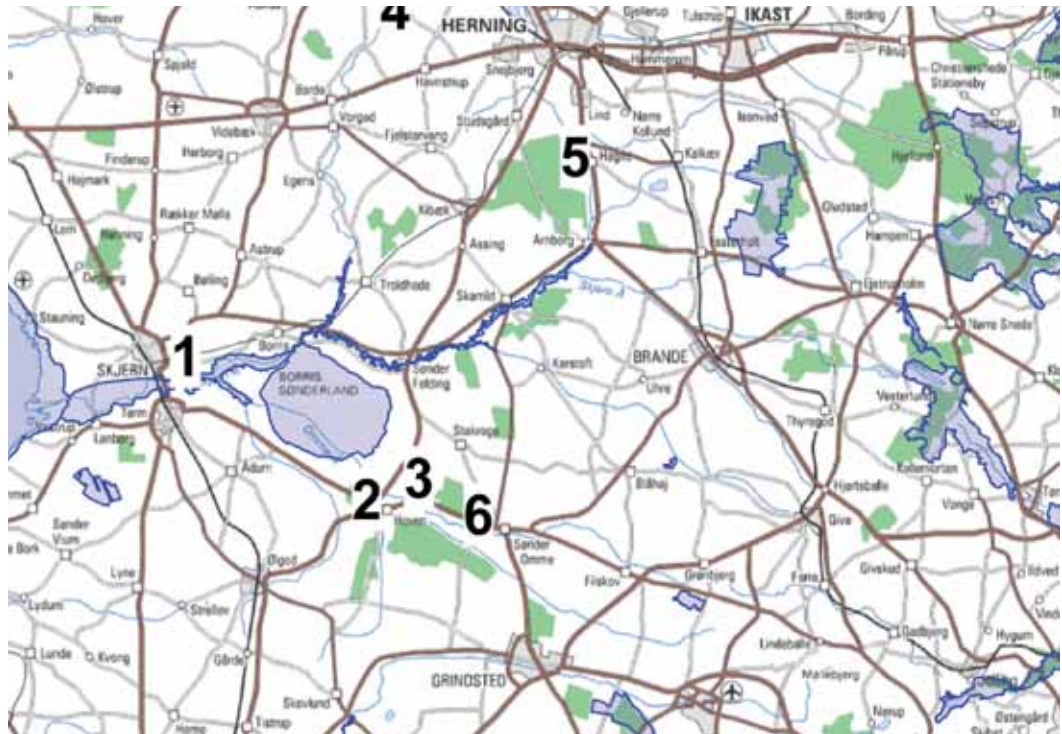
Projekt	Projekttype	Kvælstof, t N/år	Fosfor, kg P/år	Vandløbs forbedring	Natura 2000 forbedring	Ny Natur (ha)	Friluftsliv
1 Retablering af Lilleåen og Ådalen. Delprojekt Skærum Mølle og Bavnsbæk (Råsted Lille Å)	Ådalsprojekt m.v.	18	+	Ja	Ja	80	Stier mm
2 Nissum Fjords Enge	Våde enge				Ja		Stier mm

Storåen

Skjern Å og Ringkøbing Fjord

Skjern Å – Danmarks vandrigeste å – og hjemsted for Skjern Å laksen afvander til Ringkøbing fjord.
Skjern Å projektet løste mange problemer, men der er også behov for en indsats i tilløbene til åen.

Projekt	Projekttype	Kvælstof, t N/år	Fosfor, kg P/år	Vandløbs forbedring	Natura 2000 forbedring	Ny Natur (ha)	Friluftsliv
1 Ganer Å og Kirke Å	Ådalsprojekt	0,8	+	Ja	(Ja)	4	Stier mm
2 Omme Å, Helleskov Dambrug (Simmelbæk)	Dambrug	2,5	186	Ja	(Ja)		Lystfiskeri
3 Lakkenborg Dambrug, Omme Å	Dambrug	10,3	774	Ja	(Ja)		Lystfiskeri
4 Vorgod Å syd for Vildbjerg	Ådalsprojekt	8	+	Ja	(Ja)		Lystfiskeri
5 Fjederholt Å v Kideris og Kølkær Dambrug	Ådalsprojekt	14	750	Ja	(Ja)		Lystfiskeri
6 Omme Å, Juellingsholm Dambrug	Dambrug	5,5	414	Ja	(Ja)		Lystfiskeri

Ganer Å

Åer med udløb i Vadehavet

De sydvest jyske åer har store oplande med mange forskellige naturværdier, og de er bindeled og naturlige korridorer til Vadehavet.

Projekt	Projekttype	Kvælstof, t N/år	Fosfor, kg P/år	Vandløbs forbedring	Natura 2000 forbedring	Ny Natur (ha)	Friluftsliv
1 Hostrup Sø og moser	Vådmarker	4	+		Ja		Udkigstårn
2 Gram Slotssø og Å	Fjernelse af spærring /ådalprojekt			Ja	Ja		Stier
3 Hjortvad Å – restaurering af 9 stryg	Fjernelse af spærringer			Ja	(Ja)		Lystfiskeri
4 Brede Å (åbning af 2-4 gl. slyngninger)	Ådalprojekt	3	+	Ja	Ja		
5 Kogsbøl Mose	Vådmarker				Ja		Bedre adgang
6 Gels Å, Kastrup Engvandingsanlæg	Fjernelse af spærring			Ja	(Ja)		Lystfiskeri
7 Varde Å, Puglund Dambrug	Fjernelse af spærring	5,8	435	Ja	(Ja)		Lystfiskeri
8 Varde Å, Moselund Dambrug	Fjernelse af spærring	5,5	414	Ja	Ja		Lystfiskeri
9 Sneum Å, Gørding Mølle Dambrug	Fjernelse af spærring	11	825	Ja	Ja		Lystfiskeri
10 Sneum Å, Åstrup Dambrug	Fjernelse af spærring	2,4	180	Ja	(Ja)		Lystfiskeri
11 Sneum Å, Vester Åstrup Dambrug	Fjernelse af spærring	7,6	570	Ja	Ja		Lystfiskeri
12 Sneum Å, Fåborg Fiskeri	Fjernelse af spærring	2,5	186	Ja	(Ja)		Lystfiskeri
13 Aktiv Natura2000 forvaltning i Tøndermarsken	Våde enge				Ja		
14 Lindegård Dambrug	Spærring	5,6	423	Ja	(Ja)		Lystfiskeri
15 Mandø	Våde Enge				Ja		

Lillebælt

Lillebælt har mange lavvandede fjorde, vige og nor med store forekomster af vandfugle, men de dybere dele af Lillebælt rammes ofte af iltsvind.

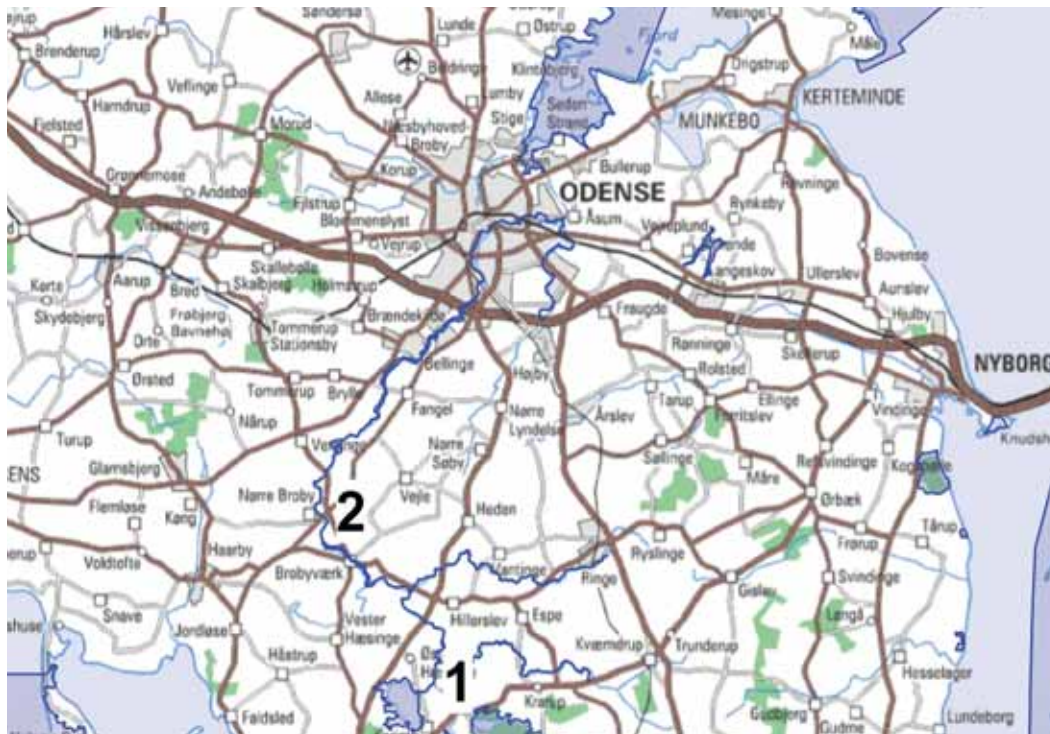
Projekt	Projekttype	Kvælstof, t N/år	Fosfor, kg P/år	Vandløbs forbedring	Natura 2000 forbedring	Ny Natur (ha)	Friluftsliv
1 Gamborg Nor	Våde enge	4	+		Ja	10	Udsigtspunkter
2 Bågø Mose	Våde enge	5	+		Ja	100	Udsigtspunkt
3 Åkær Å v. Kolding	Ådalsprojekt	9,5	+	Ja	(Ja)	56	
4 Kolding Å og Vester Nebel Å	Ådalsprojekt	5,6	+	Ja	(Ja)	12	
5 Borgerinddragelse og formidling	Friluftsliv						Stier mm

Gamborg Fjord

Odense Å og Fjord

Odense Å er Fyns største vandløbssystem, der afvander ca. 1/3 af Fyns areal til Odense Fjord, som er belastet af næringstoffer. Den sjældne Tykskallet Malermusling har et af sine eneste levesteder i åen.

Projekt	Projekttype	Kvælstof, t N/år	Fosfor, kg P/år	Vandløbs forbedring	Natura 2000 forbedring	Ny Natur (ha)	Friluftsliv
1 Silke Ådal	Ådalsprojekt m.v.	18	+	Ja	Ja	117	
2 REGAIN – Odense Å og Fjord	Ådalsprojekt m.v.	60	+	Ja	Ja	263	Udkigstår

Odense Å

Isefjorden

Isefjorden har et ringe vandskifte med Kattegat og har et vandområde med intensivt landbrug. Ved at genslynge åerne og genoprette lavvandede søer og våde enge i ådalene, kan vandkvaliteten forbedres.

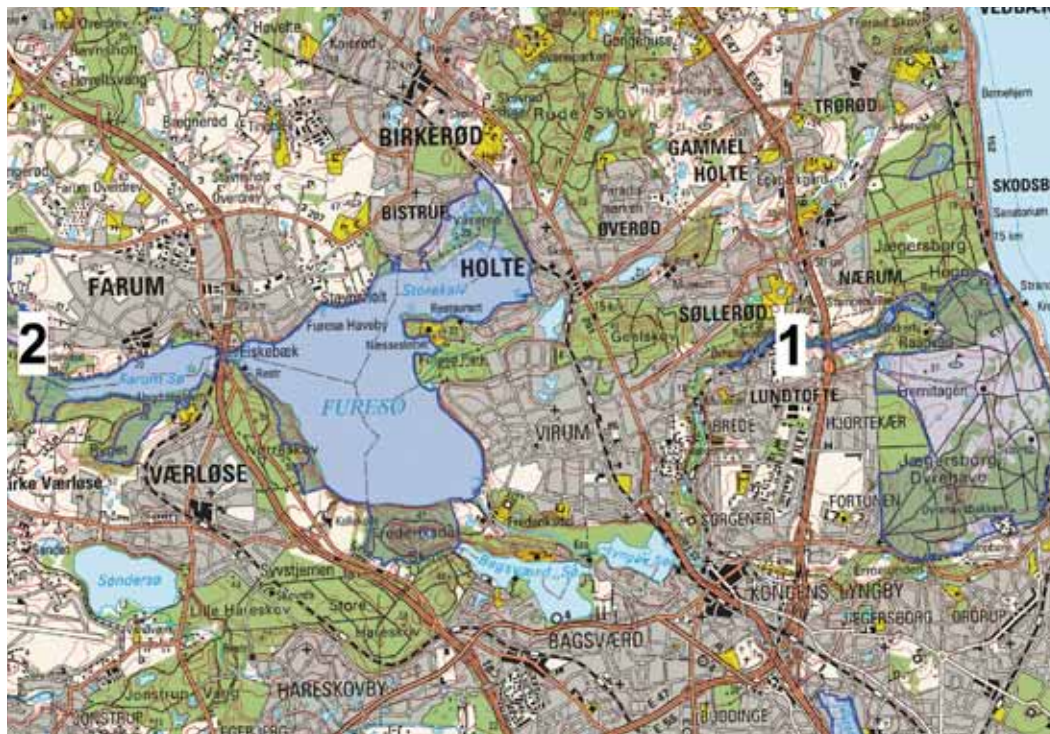
Projekt	Projekttype	Kvælstof, t N/år	Fosfor, kg P/år	Vandløbs forbedring	Natura 2000 forbedring	Ny Natur (ha)	Friluftsliv
1 Løvenborg Gods	Våde enge	18,5	+	Ja		144	Stier mm
2 Tuse- Mårsø Enge	Våde enge	27	+	Ja		60	Fjordsti
3 Tempelkrogen Syd	Våde enge	24	+	Ja	(Ja)	75	Ej fastlagt

Tuse-Mårsø Enge

Mølleåsystemet

Mølleåsystemet er et unikt stort sammenhængende naturområde tæt på hovedstaden, men det mangler vand. Her vil ske forbedringer af natur- og miljøforholdene og befolkningens muligheder for naturoplevelser.

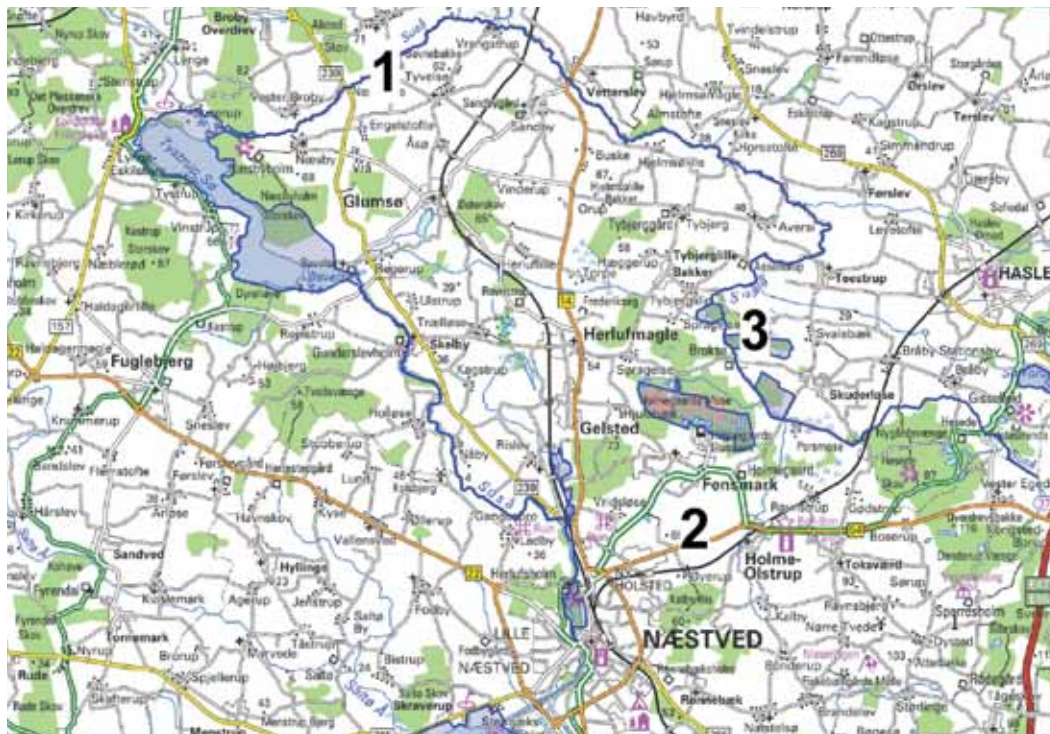
Projekt	Projekttype	Kvælstof, t N/år	Fosfor, kg P/år	Vandløbs forbedring	Natura 2000 forbedring	Ny Natur (ha)	Friluftsliv
1 Mere og renere vand i Mølleåsystemet inkl. Natura 2000 og naturplejeaktiviteter	Vandløbsrestaurering og naturpleje	45	480 0	Ja	Ja		
2 Mølleåen mindre projekter	Vandløbsrestaurering og naturpleje			Ja			Bedre adgang

Mølleåen

Susåsystemet

Susåen er Sjællands største å-system. Åen er 83 km lang og passerer de smukke Tystrup-Bavelse søer inden udløbet i Karrebæk fjord.

Projekt	Projekttype	Kvælstof, t N/år	Fosfor, kg P/år	Vandløbs forbedring	Natura 2000 forbedring	Ny Natur (ha)	Friluftsliv
1 Mellemste Suså	Ådalsprojekt	30	+	Ja	Ja	160	Udsigtspunkt stier
2 Næstved skovrejsning – Even, Vridsløse og Rønnebæk	Skovrejsning	6	+			150	Stier mm
3 Øvre Suså Gisselfeld Holmegård Broksø	Ådalsprojekt	12,5	+	Ja	Ja	275	Bedre adgang

Susåen

Forklaring til tabeller

For hvert projekt er det angivet om og i hvilket omfang (når data er til rådighed/ det er meningsfuldt i sammenhængen) projektet bidrager til overordnede målsætninger som specificeret i forliget, "Aftale mellem Venstre, Det Konservative Folkeparti og Dansk Folkeparti om en styrket vand- og naturindsats 2007-2009" og kriteriepapiret "Kriterier for vurdering og prioritering af vand- og naturindsatsens projekter." Begge dokumenter kan ses her: www.skovognatur.dk/Natur/Naturprojekter/vandognatur/

Kvælstof og fosfor reduktion: Er beregnet ud fra standard modeller herfor, ændringer vil kunne forekomme efterhånden som et projekt detailplanlægges ud fra de muligheder der konkret er for projektgennemførelse herunder adgang til de ønskede arealer i projektområdet. Hvor fosfor reduktion ikke er beregnet men vurderes at være betydende er dette angivet med et (+).

Vandløbsforbedring: Dækker over en række tiltag især fjernelse af spærringer, genslyngning af vandløb og etablering af gydebanker for laksefisk.

Natura 2000: Dækker over væsentlige bidrag til forbedringer af bevaringsstatus for arter og naturtyper som Natura 2000 området er udpeget for. (Ja) angiver positiv effekt af næringsstof reduktion/fjernelse af vandløbsspærring på vandløbsstrækninger, søer og/eller kystnære farvande i nedenstrøms beliggende Natura 2000 område(r).

Friluftsliv: Der er primært oplyst om stier og andre anlæg; for projekter der fjerner spærringer i vandløb vil der være en indirekte effekt på friluftslivet i form af forbedret lystfiskeri.

